

מנהיגי חינוך יקרים,

"מה אָקב לא קִבּה אֶ-ל וּמָה אָזְעַם לא זָעַם ה'". האור החיים הקדוש שהשבוע חל יום ההילולא שלו שואל על פסוק זה: "אם זעם בו ה' מה צורך בזעימת בלעם הלא לא קרא לו בלק אלא לקלל למי שאינו מקולל"?! מה הערך והיחס בין קללת בלעם לזעמו של ה'. ובאר במהות הקללה, שאכן הרע בא כעונש לחוטא ואם לא חטא לא ייענש, אך הקללה מזרזת חלות העונש: "כשיקלל אדם את חברו תסובב הקללה שעונותיו אשר ה' מאריך לו אפו עליהם ימהר ליפרע ממנו, אבל אם אין לו עוון לא תועיל קללת המקלל כלום". ואכן עם ישראל שלא חטאו ושורשיהם טהורים וזכים אינם צריכים לדאוג. לא יקרה כלום כי לא היה כלום.

גם ה"משך חכמה" דן בסוגיה זו וזה לשונו (פרק כב פסוק כ): "והנראה, כי מה שחש השי"ת שלא יקלל בלעם - האם עקימת שפתיו הווה מעשה, אם הוא יתברך יברך, מה לנו כי יקלל!? והתירוץ האמיתי כי רצה השם להטיל אימתם של ישראל על כל מלכי הגויים, אשר לא יבואו לעורר קרב ברבבות אלפי ישראל... לא רצה השם שיערכו קרב, שהשטן מקטרג בשעת סכנה".

גם אם באופן רגיל אדם אינו במצב שראוי להיענש, בשעת סכנה אם יהיה קטרוג יתכן ויינזק.

בדרך זו ה"משך חכמה" מסביר גם את הצורך בפלא פתיחת פי האתון. היה צריך לשכנע את אומות העולם שדברי בלעם במעלת ישראל לא נאמרו תמורת שוחד שהיטה את ליבו לטובתם, אלא הם הדברים כהווייתם שנאמרו לו מבורא עולם. "לכן הראה השי"ת פליאה עצומה ענין האתון לפני כל שרי בלק רבים ונכבדים מאוד, ענין יוצא מגבול הטבעי, להראות כי השם או מלאך השם מדבר עם פיו, ומה שהוא אומר הוא אומר בדבר השי"ת, ויביא מזה תועליות הנרצה", כשישמעו מפי בלעם את אשר יעשו עם ישראל לגויים ימס לבבם ולא ילחמו בישראל, ולא יגיעו לכלל סכנה.

גם את מהות הברכה ניתן להבין על פי אותו עיקרון שהסברנו לגבי הקללה. אם נרבה זכויות ומעשים טובים תוכל הברכה לחול על מעשינו שמכוחה מתרבים ומתחזקים זכויותינו ואנו ראוים לכל הברכות. כלשון "אור החיים" הקדוש הנ"ל: "הברכה לפי שמידה טובה מרובה, גם לעשות ה', רצון ידידיו, לברך המתברכים מהם במידת החסד תקובל ברכתו גם למי שאינו ראוי לה כמו מעשיו". הברכה יכולה להועיל רק למי שמעשיו ראויים והוא ראוי לשכר טוב. ע"י הברכה יקבל שכר יותר ממה שהיה מגיע לו מצד עצם מעשיו הטובים, ולכן המבורך הראוי לברכה- מתברך בכפלים.

בימים אלה יש השלכה לעניין החשש מקטרוג השטן. ימי בין המיצרים שבפתח נחשבים ימי סכנה שמחייבים זהירות יתירה, כלשון השו"ע סימן תקנא סעיף יח "צריך ליזהר מי"ז בתמוז עד ט' באב..." עליהם נאמר כל רודפיה השיגוה בין המיצרים (איכה א' ג'). אין ללכת במקום סכנה שלא יקטרג השטן.

בחסידות ימים אלו נחשבים כמסוגלים להתעלות (בעל שם טוב איכה אות ב): "הבעל שם טוב הקדוש אמר על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים... ומי שמתחזק בה' בימים אלו ומתגבר על היצר הרע, ומפשפש במעשיו... משיג השכינה ביותר". כל רודפי – יה השיגוה: מבקשי ה' בימים אלו יכולים להשיגו.

שבת שלום ומבורך,

שושנה נגר